

KR 50/02 Kvalifikasjonskrav for kateket, diakon og kantor

Råd, nemnd mv.	Møtested	Møtedato
Kirkerådet	Oslo	2-3.10.2002
Kirkemøte	Bergen	4-9.11.2002

Saksbehandler: Eigil Morvik

Saksdokumenter:

1. "Evaluering av kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for kateketer"
2. "Diakonens tjeneste og utdanning"
3. "Framtidige kvalifikasjonskrav for kantorar – eit grunnlagsdokument"
4. Kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for kateket, diakon og kantor (Se side 42-46 i Lovsamling for Den norske kirke)

Referanser:

KM 5.7/01

KR 34/02

Sak KR 50/02 - Kvalifikasjonskrav for kateket, diakon og kantor

Bakgrunn:

Stortinget vedtok 28. juni 2002 endringer i Lov om universiteter og høyskoler på bakgrunn av St meld nr 27 (2000-2001) Gjør din plikt – Krev din rett: Kvalitetsreform av høyere utdanning. Lovendringen og nye forskrifter i kjølvannet av denne vil få konsekvenser for all høyere utdanninger i Norge.

En viktig del av kvalitetsreformen er at det innføres ny gradsstruktur. Den treårige graden bachelor (lavere grad) og den toårige graden master (høyere grad) erstatter de fleste av dagens eksisterende grader og yrkesutdanninger. Samtidig normeres et normalt studieår til 60 studiepoeng mot dagens 20 vekttall.

Flere universiteter og høyskoler innførte det nye gradssystemet allerede i høst (2002), og Stortinget har bestemt at det nye gradssystemet skal være implementert ved alle aktuelle utdanningsinstitusjoner høsten 2003. En vil da ikke kunne ta opp studenter etter gammel ordning. Det medfører at de utdanningsinstitusjoner som ikke allerede har utarbeidet nye undervisningsplaner, må ha disse godkjent før studieåret 2003-04 starter.

I Den norske kirke vil kvalitetsreformen særlig få konsekvenser for utdanning til prest, diakon, kateket og kantor. Det er Kongen som fastsetter kvalifikasjonskrav for prester (jf Tjenesteordning for menighetsprester), mens *"Kirkemøtet fastsetter kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for særskilte stillinger innen kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk."* (kirkeloven § 24 c).

Gjeldende kvalifikasjonskrav og tjenesteordninger for kateket, diakon og kantor ble vedtatt av Kirkemøtet i 1996. Kirkerådet har tidligere varslet at en ønsker en evaluering av ordningene (KM 5.7/01). En slik evaluering er påbegynt, men Kirkerådet finner det ikke mulig å legge hele sakskomplekset fram for årets Kirkemøte. Til det har en verken hatt tid eller resurser.

Når Kirkerådet likevel legger fram for Kirkemøtet forslag til endringer i kvalifikasjonskravene for kateket, diakon og kantor, skyldes det utelukkende kvalitetsreformen av høyere utdanning. Denne gjør det nødvendig å tilpasse kvalifikasjonskravene til det nye gradssystemet som vil bli innført allerede høsten 2003.

Kirkerådet er samtidig oppmerksom på sammenhengen mellom kvalifikasjonskrav og tjenesteordningen, dvs forholdet mellom utdanning/erfaring og de oppgaver en skal utføre i menigheten. Det ideelle ville derfor vært å drøfte kvalifikasjonskrav og tjenesteordning under ett, men dette har det ikke vært mulig å få til.

For at Kirkemøtet likevel skal være klar over en del aktuelle problemstillinger, har en i saksorienteringen valgt å si noe generelt om tjenesteordningene og deretter om kvalitetsreformen før en drøfter eventuelle endringer i gjeldende kvalifikasjonskrav.

Saksorientering:

Dagens kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for kateket, diakon og kantor ble vedtatt av Kirkemøtet i 1996. Det er siden kun foretatt mindre endringer i ordningene. Kirkemøtets myndighet til å fastsette kvalifikasjonskrav og tjenesteordninger for særlige stillinger innen kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk er hjemlet i kirkeloven, § 24 c. Ordningene definerer stillingens hovedarbeidsområder og arbeidsoppgaver, kvalifikasjonskrav

(krav om utdanning), tilsetningsvilkår og forhold til andre instanser og ordninger. Kirkemøtet har i tillegg vedtatt egne retningslinjer for kateketens, diakonens og kantorens gudstjenestelige funksjoner.

I tillegg har Kirkemøtet også myndighet til å fastsette "*retningsgivende planer og programmer for den kirkelige undervisning, diakoni, kirkemusikk og for økumenisk virksomhet.*" (Kirkeloven § 24 b). Slike planer vil få betydning for de arbeidsoppgaver kateketer, diakoner og kantorer gjør i menigheten. Kirkemøtet har også fått delegert myndighet til å "*fastsette liturgier til bruk i Den norske kirke*" (Kgl. Res. Av 26. oktober 1990), herunder vigslingsliturgier for kateket, diakon og kantor.

Evaluering av gjeldende kvalifikasjonskrav og tjenesteordninger

Under Kirkemøtets behandling av kvalifikasjonskrav og tjenesteordninger i 1996 var det flere som ønsket at ordningene kun skulle være midlertidige. Dette ble begrunnet med det pågående utredningsarbeidet om Vigsling av kantorer (VAK). Kirkemøtekomiteen som behandlet saken, skriver i sin merknad: "Komiteen vil påpeke at det kan bli behov for å reise spørsmålet om revisjon av tjenesteordningen når det pågående utredningsarbeidet er avsluttet. Det er imidlertid viktig at Kirkemøtet i denne omgang vedtar en fast ordning om kvalifikasjonskrav og tjenesteordninger for kateketer, diakoner og kantorer." Kirkemøtet vedtok også ordningene uten forbehold om evaluering el.

I 1998 behandlet Kirkemøtet saken "Vigsling til kantor". Kirkemøtet vedtok bl.a. å igangsette et utredningsarbeid for å klargjøre de ulike tjenesters forhold til det kirkelige embete. På denne bakgrunn nedsatte Kirkerådet en egen arbeidsgruppe som avleverte innstillingen "Embete i Den norske kirke". Denne ble lagt fram for behandling på Kirkemøtet 2001. Kirkemøtet vedtok da at Kirkerådet skulle fortsette arbeidet med disse spørsmål og legge saken fram igjen for Kirkemøtet 2004 (KM 10/01). Kirkerådet ble bl.a. særlig bedt om å "vurdere eventuelle endringer i de gjeldende vigslingsliturgier med sikte på en tydeligere markering av den enkelte tjenestes egenart. Dette kan eventuelt få følger for de ulike tjenesteordninger og tilhørende retningslinjer for gudstjenestelige funksjoner."

Under Kirkemøtet 2001 orienterte også Kirkerådet om en planlagt evaluering og gjennomgang av gjeldende kvalifikasjonskrav og tjenesteordninger. Kirkerådet pekte bl.a. på følgende spørsmål og problemstillinger som burde utredes:

- Er dagens kvalifikasjonskrav dekkende for den kompetanse menighetene faktisk har behov for? Herunder må en drøfte forholdet mellom realkompetanse og utdanningskompetanse.
- For alle aktuelle stillinger er arbeidsgiveransvaret nå lagt til de kirkelige

fellesråd. Denne omleggingen av arbeidsgiveransvar bør evalueres og forholdet mellom bispedømmeråd/biskop og fellesråd må drøftes.

- Kirkemøtet har fastsatt tjenesteordning for tre stillinger. Bør en vurdere å fastsette tjenesteordninger også for andre stillinger innenfor de aktuelle arbeidsområdene som f.kes. dåpslærer eller diakonarbeider? I den sammenheng vil Kirkemøtets behandling av embetsteologiske spørsmål være vesentlig for det videre arbeidet. Også arbeidet med dåpsopplæring kan få konsekvenser for stillingsmønsteret i kirken.
- Opptrappingsplanen for den kirkelige bemanning har avdekket at mange kateketer og diakoner slutter i kirkelig tjeneste lenge før oppnådd pensjonsalder. En må undersøke årsakene til dette og drøfte om endringer i tjenesteordningene kan motvirke denne tendensen.

Det samme Kirkemøtet (2001) behandlet også Satsingsområder for Den norske kirke 2002-2005. Kirkemøtet vedtok da *medarbeiderskap* som ett av fire prioriterte satsingsområder i perioden. I Kirkerådets sekretariat har en som en følge av dette, nylig opprettet to stillinger innenfor dette arbeidsfeltet: En fast stilling med særlig ansvar for kirkelig bemanning, og en treårig prosjektstilling med ansvar for rekruttering til kirkelig tjeneste. Begge stillinger er besatt nå i høst, og medarbeiderne har nylig begynt sitt arbeid

På denne bakgrunn har dermed Kirkerådet ikke funnet det forsvarlig å legge fram for Kirkemøtet 2002 saken "Tjenesteordninger og kvalifikasjonskrav for kateket, diakon og kantor." Det er for mange spørsmål og problemstillinger som må drøftes, bl.a. knyttet til det videre arbeidet med kirkens embetsteologi. Først nå har en resurser til å fullføre et slikt arbeid. Kirkerådet vil derfor foreslå at tjenesteordningene kommer opp som sak på Kirkemøtet tidligst i 2005.

Kvalitetsreform av høyere utdanning

Stortinget behandlet i 2001 Innst. S. nr. 337 om St.meld. nr. 27 *Gjør din plikt – Krev din rett: Kvalitetsreform av høyere utdanning*. Departementet skriver om denne: "*Formålet med reformen er å legge til rette for en kvalitetsheving av utdanningen gjennom en rekke tiltak av innholdsmessig, organisatorisk og økonomisk art.*" 28. juni 2002 fulgte Stortinget opp med å vedta en ny lov om universiteter og høyskoler (universitetsloven).

Departementet ønsket opprinnelig at reformen skulle iverksettes høsten 2002, men Stortinget ba om ett års utsetting. Departementet skriver derfor: "*Reformen skal være innført fullt ut fra og med oppstarten av studieåret 2003-04, men fases inn fra høsten 2002 (..) Institusjonene må planlegge slik at endringer som gjelder gradsstruktur, studieløp og karaktersystem kan gjennomføres innenfor denne tidsrammen.*"

En viktig del av kvalitetsreformen er at det innføres ny gradsstruktur.

Departementet skriver: "*Det innføres en lavere grad på tre år som skal gi yrkeskompetanse og/eller muligheter for opptak til høyere grads studier. Høyere grad bygger på lavere grad og får en varighet på to år. Den skal gi yrkeskompetanse og/eller gi opptak til doktorgradsstudier (...) Det vil være behov for to ulike studieløp: En type studieløp vil ligne den tradisjonelle teoretiske høyere graden tilsvarende universitetenes hovedfag, mens det andre studieløpet kan få et mer yrkesrettet preg. Videre bør det være mulig å etablere faglige påbygninger som ikke direkte bygger videre på fag studentene har tatt i lavere grad, men som setter sammen fag og disipliner på en ny måte.*" (St meld nr 27 (2000-2001) Stortinget gav sin tilsluttet til dette under behandling av meldingen: "*Komiteen sluttar seg til framlegget om to ulike studieløp på masternivå, men viser til at det trengst vidare utgreiing av den faglege utforminga av ei slik todeling.*"

Parallelt med det nye gradssystemet erstattes dagens vekttallsystem med et system hvor et fullt studieår vil være normert til 60 studiepoeng (mot i dag 20 vekttall). I praksis innebærer det at en må gjennomføre et studium tilsvarende 180 studiepoeng for graden bachelor og 120 studiepoeng i tillegg for graden master.

Den lavere graden skal bestå av minst tre fag, hvorav ett skal ha en studielengde på minimum 80 studiepoeng. Departementet har påpekt at det er viktig å få til en struktur på fagtilbudene som er sammenlignbar mellom institusjoner som har samme fagtilbud. En forutsetter dermed et samarbeid mellom de ulike utdanningsinstitusjonene. Ut over dette gis institusjonene frihet til selv å utforme innholdet i bachelorgraden.

Når det gjelder mastergrad har departementet i egen forskrift skilt mellom tre typer: (1) Videreføring av bachelorgrad (120 studiepoeng som skal være reell faglig fordypning ut over lavere grad), (2) sammenhengende 5-års studium og (3) erfaringsbasert mastergrad (på bakgrunn av bachelor eller tilsvarende i tillegg til minst 2 års relevant yrkespraksis).

Dette betyr at som hovedregel skal utdanning til graden master være på et høyere nivå enn utdanning til graden bachelor. Hvis en konkretiserer dette til de utfordringer en står ovenfor i forhold til kvalifikasjonskravene f.eks. for diakoner, fører det til at dersom man velger å fastholde 5 år som samlet utdannelsesetid, vil den nye utdanning i høyere grad enten innebære et sammenhengende 5-års studium i diakoni eller en 2-års fordypning i forhold til bachelorgraden. Det vil i så fall ikke være tilstrekkelig å føye til 1 år kristendom grunnfag (hele grunnfagstermen faller dessuten bort) og 1 års diakoniår. Dette vil ikke svare til kravet om utdanning av høyere grad.

For noen studieløp har en likevel valgt å gjøre unntak. Departementet la i vår fram tre stortingsmeldinger om dette (nr 11 om enkelte unntak fra gradsstrukturen, nr 16 om lærerutdanningen og nr 18 om høyere

kunstutdanning). Disse ble behandlet av Stortinget rett før sommerferien (6/6, 19/6 og 14/6). I forhold til kirkelig utdanning er det verdt å merke seg følgende uttalelser fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen:

Om teologistudiet: *"Komiteen peker på at det de siste årene har vært en klar utvikling i retning av langt sterkere integrasjon mellom de teoretiske og praktiske sider ved presteutdanningen. Komiteen merker seg dette og går inn for at graden fortsatt skal være cand.theol. og at det skal være et 6-årig studium med en ettårig praktisk-teologisk utdanning integrert (...) Komiteen mener at det 6-årige studiet kan organiseres slik at studentene kan avslutte med lavere grad etter tre år. Den lavere graden kan danne grunnlag for andre kirkelige utdanninger."*

Om musikkutdanning: *"Komiteen støtter departementets forslag om at studietiden for musikk- og kunstoffag på grunnutdanningen normalt skal være 3 år og 2 år for høyere grads nivå (...) Komiteen mener at grunnutdanningen for utøvende og skapende musikkutdanning skal kunne være 4 år ved institusjoner som i dag ser dette som nødvendig for å gi musikkstudentene mulighet til tilstrekkelig fordypning og perfektionering. Komiteen mener at også 4-årig grunnutdanning for utøvende og skapende musikkutdanning skal gi graden bachelor, og at ytterligere 2 års påbygging skal gi graden master."*

Skal en trekke noen konklusjon så langt, medfører kvalitetsreformen at all høyere utdanning tilpasses et nytt gradssystem fra studieåret 2003-04. Samtidig endres studieordningen slik at et studieår inneholder 60 studiepoeng. Det nye systemet har to grader: Bachelor (180 studiepoeng) og master (120 studiepoeng). Mastergraden skal som hovedregel være i videreføring og fordypning av bachelorgraden, dermed stilles det krav om et høyere faglig nivå til masterutdanning.

Kirkerådets arbeid med saken

Som nevnt ovenfor signaliserte Kirkerådet i 2001 at en ønsket en grundig evaluering av kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for kateket, diakon og kantor. Kirkerådet engasjerte derfor våren 2002 fakultetslærer Kristine Aksøy Alveng (kateketdanning), studierektor Olav Fanuelsen (diakoniutdanning) og prosjektleder Kolbein Haga (kantorutdanning) til å utarbeide hver sin betenkning om kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for henholdsvis kateket, diakon og kantor. I disse betenkningene ble en rekke spørsmål knyttet til kvalifikasjonskrav og tjenesteordninger drøftet. Betenkningene følger vedlagt.

Samtidig gjennomførte Kirkerådet en spørreundersøkelse rettet mot utvalgte kateketer, diakoner, kantorer, fellesråd og bispedømmeråd. Målet med undersøkelsen var å kartlegge hvordan gjeldende kvalifikasjonskrav og tjenesteordninger fungerer i praksis.

I løpet av våren ble det klart at en gjennomgående evaluering av kvalifikasjonskrav og tjenesteordningene ikke lot seg gjennomføre før Kirkemøtet 2002. Samtidig var Kirkerådet klar over kvalitetsreformens krav om innføring av nye studieprogram senest høsten 2003. Både betenkningene og spørreundersøkelsen viser tydelig at det er en nær sammenheng mellom kvalifikasjonskrav og tjenesteordninger. Tidspresset gjorde det likevel nødvendig å gjennomføre en revisjon av kvalifikasjonskravene nå, og la evalueringen av tjenesteordningene bli liggende. Både betenkningene og spørreundersøkelsen gir like fullt et godt utgangspunkt for senere arbeid med ordningene.

- arbeidet med kvalifikasjonskrav for kateket og diakon

I juni 2002 gjennomførte Kirkerådet en konsultasjon med de kirkelige utdanningsinstitusjonene, yrkesorganisasjonene og Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon (KA). Etter denne utarbeidet Kirkerådet et foreløpig utkast til nye kvalifikasjonskrav og tjenesteordninger for kateket og diakon. I utkastet ble det foreslått at normalordningen mht kvalifikasjonskrav skal være master, men at en også åpner for en kateket/diakonutdanning på et lavere nivå (bachelor). Videre foreslo en endringer i kvalifikasjonskravene tilpasset det nye gradssystemet (spesifisering av emner og studiepoeng).

Forslaget ble sendt på høring til utdanningsinstitusjonene, bispedømmerådene og KA med svarfrist 15. august. I høringsbrevet ble en særlig bedt om å gi respons på utdanningens . lengde og innhold. Svarene varierer mye, og det er vanskelig å trekke noen enhetlig konklusjon. Utdanningsinstitusjonene synes å vektlegge studienes faglige tyngde, at en skal kunne bruke utdanningen også innenfor andre områder (likhet med annen utdanning) og at en skal lage fleksible ordninger for studentene. Flere institusjoner signaliserer også problemer knyttet til en radikal omlegging av dagens ordning, f.eks. ved etablering av helt nye utdanningsplaner. Konklusjon til de fleste utdanningsinstitusjonene er at en ønsker grad på master nivå.

Bispedømmerådene er mindre samstemt. De vektlegger både faglighet, bedre utnyttelse av realkompetanse og fleksibilitet både i ordningene og bruken av disse. Yrkesorganisasjonene anbefaler utdanning på master nivå, mens KA ønsker krav om utdanning på bachelor nivå. Flere av høringsinstansene understreker også at kvalifikasjonskravene må sees i sammenheng med resten av tjenesteordningen. En bør derfor være varsom med å gjøre for store endringer nå. Saken bør utredes bedre.

- arbeidet med kvalifikasjonskrav for kantor

Når det gjelder kantorutdanningen valgte Kirkerådet, av tids- og

ressursmessige årsaker, ikke å utarbeid egne forslag til nye kvalifikasjonskrav og tjenesteordning. I stedet ble betenkningen om kantortjenesten sendt til utdanningsinstitusjonene, KA og yrkesorganisasjonene. Høringsinstansene ble bedt om å ta stilling til utdanningens lengde og hvilke krav det skal stilles til utdanningens innhold. Kirkerådet har mottatt svar fra flere av utdanningsinstitusjonene og hatt samtaler med musikernes fellesorganisasjon. Utdanningsinstitusjonene signaliserer at de fleste av disse legger opp til 4-årig bachelor grad for utøvende musikerutdanning, herunder kirkemusiker. Krav om master (6 år) for å bli kantor synes da urimelig. (En problematiserer samtidig, av tidshensyn, at pedagogikk skal legges inn som fast element i utdanningen)

Drøfting av kvalifikasjonskravene

Noen felles problemstillinger

I arbeidet med kvalifikasjonskrav og tjenesteordninger ser en at noen problemstillinger er felles for de tre tjenestegruppene mens andre spørsmål gjelder kun en av gruppene. Det er derfor naturlig å ta utgangspunkt i det som er felles for alle. Deretter drøftes kvalifikasjonskravene for hver enkelt stilling.

1) Forholdet til dagens tjenesteordninger.

Som påpekt tidligere bli Kirkemøtet ved denne anledning kun forelagt forslag om endringer i kvalifikasjonskravene som følge av kvalitetsreformen. Endringsforslagene forholder seg til gjeldende tjenesteordninger og de oppgaver som der er beskrevet.

I tjenesteordningen står bl.a. at kateket/ diakon/ kantor **leder** menighetens undervisningstjeneste/ diakonitjeneste/ kirkemusikalske virksomhet. Dette bør få som konsekvens at en skal utdanne ledende fagpersoner til stillinger innenfor de aktuelle fagområder.

Drøfting av en type deling mellom ledende kateket/, diakon eller kantor og vanlig kateket/, diakon eller kantor overlates derfor til det senere arbeid med tjenesteordningene. Dermed vil Kirkerådet ikke foreslå stillingsbetegnelser som kateket I og II slik en la opp til i høringspapiret som ble sendt ut i juni. Samtidig vil en understreke at denne diskusjonen er viktig og bør følges nøye opp i det videre arbeidet.

2) Studiets lengde

Kvalitetsreformen gjør at en i hovedsak kan velge mellom 3-årig (bachelor)

og 5-årig (master) utdanning. Unntak fra dette er utøvende og skapende musikkutdanning hvor en kan bruke 4 år for å få graden bachelor. Presteutdanningen skal være 6 år (cand.theol.) inklusiv praktisk-teologisk utdanning. Det er samtidig åpnet for en teologisk bachelor grad som del av annen kirkelig utdanning.

Både bachelor og master grad skal kunne gi yrkeskompetanse og det kan utarbeides helhetlige studieprogram som fører fram til en grad som samtidig gir spesifikk yrkeskompetanse. En kan f.eks. tenke seg en 3 eller 5-årig kateketutdanning som ikke bygger på annen utdanning i utgangspunktet og som i seg selv kun kvalifiserer til katekettjeneste.

I gjeldende kvalifikasjonskrav stilles det krav om 4-årig utdanning for kateketer og kantorer og 5-årig utdanning for diakoner. For kateketer og diakoner er det lagt opp til ordninger hvor en gjerne har annen 3-årig utdanning i bunn og supplerer dette med praktisk-kirkelig utdanning. Slik sett er en i dag nær det departementet kaller yrkesrettet masterutdanning. En videreføring av denne praksis innebærer dermed ingen radikal omlegging for undervisningsinstitusjonene, men Kirkemøtet benytter da ikke anledningen til å initiere en utvikling av nye helhetlige studieprogram som kvalifiserer til kateket- eller diakontjeneste.

Kirkerådet har i sin vurdering av studienes lengde, lagt til grunn at en må stille krav om enten bachelor- eller mastergrad. Det har vært fremmet forslag om bachelor med ett års tillegg, men Kirkerådet har vurdert det som formålstjenlig å benytte de anbefalte grader. Det kan dessuten bli vanskelig å få noen undervisningsinstitusjoner til å tilby ettårskurs som ikke inngår i en grad. En må også være oppmerksom på at det forutsettes i gradssystemet at forberende studium (ex.phil./ex.fac.) er inkludert i bachelorgraden (20 studiepoeng). Det innebærer at en har 160 studiepoeng til rådighet ved utarbeiding av nye studieplaner.

I vurderingen av studiets lengde må en rekke ulike problemstillinger drøftes. Det er naturlig at studielengde og grad vil påvirke status til det aktuelle studiet og stillinger dette kvalifiserer til, både i forhold til andre yrkesgrupper og i samfunnet generelt. Samtidig kan studielengden være avgjørende for hvor mange som gjennomfører et studium. Dersom det kun er mulig å tilsette kateketer, diakoner og kantorer innenfor fagområdene kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk, vil en mange steder kunne få store rekrutteringsproblemer med 5-årigutdanning til denne type stillingene.

Studielengden må også sees i sammenheng med den tjeneste studiet skal kvalifisere til. I dette dokumentet har en lagt til grunn at dagens tjenesteordning gjelder med de oppgaver som der er definert. Dersom Kirkemøtet vedtar krav om bachelorgrad, reduseres studietiden med ett år for kateketer og to år for diakoner i forhold til i dag. Kirkemøtet bør da vurdere

om beskrivelsen av arbeidsoppgaver og ansvarsområde fremdeles kan være den samme.

Både tjenesteordningene og vigslingsliturgiene legger opp til en viss likebehandling av de tre tjenestene. Kirkerådet har derfor vurdert hvorvidt det er viktig at kravet om universitetsgrad (bachelor eller master) skal være det samme for alle tre tjenestene. Kirkerådet har også drøftet om det bør tilstrebtes lik lengde på utdanningen. Det siste kan være vanskelig så lenge de fleste institusjoner som utdanner kirkemusikere har signalisert at deres bachelor grad i kirkemusikk skal være 4-årig.

Kirkerådet har konkludert med å anbefale krav om mastergrad for kateketer og diakoner og bachelor for kantorer. Kirkerådet vektlegger da at kvalifikasjonskravene skal stå i forhold til gjeldende tjenesteordning og at det er viktig å beholde kravet om høy faglig kompetanse for kateketer, diakoner og kantorer. Kirkerådet vil samtidig påpeke at det videre arbeidet med tjenesteordningene vil avdekke om det er behov for andre kategorier fagarbeidere i kirken med andre kvalifikasjonskrav. For øvrig vises det til gjennomgangen av den enkelte tjenestegruppe nedenfor.

3) Godkjenning av studieplaner

Som en følge av kvalitetsreformen har den enkelte utdanningsinstitusjon fått fullmakt til selv å fastsette innholdet i utdanning til lavere grad (bachelor) mens departementet har gitt nærmere regler for innholdet i en høyere grad (master).

En viktig del av kvalitetsreformen har vært å gi studentene større frihet til for eksempel å ta deler av utdanningen i utlandet eller ved ulike utdanningsinstitusjoner i Norge. Dette gir studentene mulighet til noe mer spesialisering i forhold til evner og interesser. Samtidig er det en forutsetning at studiet ikke stykkes opp i for små biter og at undervisningsinstitusjonene følger opp sine studenter på en tettere måte enn tidligere:

"Departementet mener at forholdet mellom student og institusjon må styrkes. Institusjonene må legge til rette for tettere oppfølging av studentene i hele læringsløpet. Institusjonene må inngå avtaler med studentene om studieløpet der det klart kommer fram hvilke plikter og rettigheter institusjon og student har overfor hverandre. Dette gjelder både heltids- og deltidsstudenter.

Departementet foreslår at institusjonene i tillegg til enkeltfag skal kunne tilby nye studieordninger der studenten kan velge å ta treårige studieløp. Det må innenfor det enkelte studieløpet være mulig med en viss individuell tilpasning. I tillegg må det være mulig med justeringer underveis i studiet.

Departementet ser det som hensiktsmessig å innføre ECTS for omregning av

vektttall også for beregning av studieomfang. Dette innebærer en ny vekting av studiene der et fullt studieår gi en uttelling på 60 studiepoeng i stedet for dagens 20 vektttall. En slik poengoppbygging bør ikke innebære en oppstyking i enda mindre studieenheter enn det som er hensiktsmessig i det enkelte studium" (St meld nr 27 (2000-2001)).

Ønsket om noe større frihet og et studieløp tilpasset den enkelte student taler for at beskrivelsen av studieplanene bør gi rom for visse variasjoner og tilpasninger. Kirkemøtet bør derfor ikke beskrive i detalj hvilke studiepoeng som bør inngå i de grader som skal kvalifisere til vigsling som kateket, diakon eller kantor. Kirkemøtet bør i stedet gi noen rammer som utdanningsinstitusjonene kan forholde seg til. Dermed blir det opp til disse institusjonene å legge til rette for variasjon og brukertilpasning.

Samtidig må kirken sikre at utdanningen i størst mulig grad er tilpasset kirkens behov for faglig kompetanse. Det er derfor nødvendig med et tett samspill mellom utdanningsinstitusjonene og de organer i kirken som har ansvar både for kirkelige rammeplaner og tjenesteordninger for de enkelte stillinger.

Kirkerådet vil derfor anbefale at Kirkemøtet delegerer til Kirkerådet å foreta godkjenning av studieplaner som kvalifiserer til vigsling som kateket, diakon og kantor. Det innebærer at den enkelte undervisningsinstitusjon må få sine studieprogram for de aktuelle studiene godkjent av Kirkerådet før en kan si at studiet kvalifiserer til stilling som kateket, diakon eller kantor. Kirkerådet vil vurdere å opprette egne fagorgan som forestår dette arbeidet.

Både godkjenningsarbeidet og eventuelle fagorgan vil kreve resurser. Hovedarbeidet vil måtte foregå de to neste årene, da nye fagplaner skal godkjennes innenfor alle fagområder. En beregner 1/2 årsverk til dette arbeidet for hvert av de to kommende år. I tillegg må en sette av midler til eventuelle fagorgan.

4) Vurdering av realkompetanse

I tillegg til personer med formell utdanning er det i kirken stort behov for medarbeidere med realkompetanse, dvs erfaring og kunnskap tilegnet gjennom praksis i stedet for formelle studier. Det har tradisjonelt vært en viss spenning mellom de som vektlegger teoretisk kunnskap og de som legger mer vekt på praksiserfaring. De senere år har disse spenningene minsket, ikke minst Mjøsutvalgets innstilling vektla samspillet mellom teori og praksis og det faktum at samfunnet har behov for yrkesutøvere med begge typer kunnskap.

I Den norske kirke åpnet en i 1999 for at personer uten teologisk

embetseksamen likevel kan ordineres til prestetjeneste. Det er utarbeidet særskilte prosedyrer for dette med en egen evalueringsnemnd. Kravene som stilles er enten knyttet til utdanning eller særlige personlige forutsetninger.

Når en skal vurdere kvalifikasjonskravene til tjeneste som kateket, diakon og kantor i Den norske kirke, er det naturlig å legge til rette for tilsvarende ordning også for disse stillingene. Kirkemøtet har vedtatt at "*Kirkerådet kan godkjenne at personer med annen faglig jevngod og relevant utdanning/praksis kan tilsettes som kateket/diakon/kantor*". Slik godkjenning er delegert til direktøren og ved behov konsulteres en gruppe fagpersoner før eventuell godkjenning finner sted.

Kirkerådet mener det er naturlig at en i tillegg til vurdering av annen utdanning/praksis også får inn et element av særlige personlige forutsetninger. Kirkerådet foreslår derfor at det etableres faste evalueringsnemnder for kateket, diakon og kantor og at det utarbeides egne retningslinjer for disse. Kriterier for slik godkjenning må en komme tilbake til senere.

Dette forslaget innebærer at det i Kirkerådet må settes av resurser i 2003 til utarbeiding av kriterier for slik godkjenning. Under forutsetning av at en etablerer egne nemnder for dette, må en også sette av midler til nemndsmøter. Kostnadsberegning av dette er vanskelig, da antall saker nemnden eventuelt skal behandle er ukjent, men det tilsvarende arbeidet for prester kostet i 2001 kr 23.000 og det er budsjettert med kr 25.000 i 2002.

Nye kvalifikasjonskrav for kateket, diakon og kantor

Ovenfor er det drøftet felles problemstillinger for de tre tjenestene. Samtidig er det knyttet spesielle spørsmål til hver enkelt tjeneste. Nedenfor følger en gjennomgang av hver av tjenestene. Inkludert i denne gjennomgangen er en beskrivelse av viktige elementer i den foreslåtte utdanningen. Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet at arbeidet med eventuelt å utarbeide mer detaljerte beskrivelser av studienes innhold delegeres til Kirkerådet. Til grunn for innholdsbeskrivelsen i utdanningen ligger bl.a. de betenknings som ble utarbeidet våren 2002 og konsultasjoner i kjølvannet av disse.

Kateket

Kateketen er leder for undervisningstjenesten i menigheten, og hovedoppgavene er dåps- og konfirmasjonsopplæring og voksenundervisning. Tjenesteordningen forutsetter dermed kunnskap og ferdigheter innenfor kristendoms kunnskap, pedagogikk og praktisk teologi. Kirkerådet legger derfor til grunn at kvalifikasjonskravene for kateketer inneholder disse elementene, og da med hovedvekt på kristendoms kunnskap. I tillegg kan det være svært nyttig med andre fag enten innen estetikk, administrasjon,

psykologi eller sosiologi.

Med utgangspunkt i kravet om mastergrad må utdanningsinstitusjonene sammen med Kirkerådet vurdere om det også skal lages en egen bachelorgrad i kateketikk som en bygger videre på, om mastergraden skal bygge på en annen bachelorgrad eller om en skal ha som utgangspunkt en helhetlig 5-årig mastergrad i kateketikk.

Det er ennå for tidlig å fastsette en bestemt ordning. Her er det nødvendig med et samspill med utdanningsinstitusjonene og andre aktuelle samarbeidspartnere. Det Kirkerådet i denne omgang ønsker å fastslå er at en skal kreve mastergrad for kateketer og at en slik mastergrad må inneholde kristendomskunnskap, pedagogikk og praktisk-teologi i tillegg til andre mindre fagelementer.

Et annet spørsmål er forholdet til lærerutdanningen. Stortinget har bestemt at lærerutdanningen fortsatt skal være 4-årig (jf St meld nr 16). Det kan være et argument at kirkens lærere ikke skal ha mindre utdanning enn skolens lærere. Disse er viktige samarbeidspartnere lokalt og en opplevelse av tilnærmet likeverdig utdanning kan være av verdi. Så lenge det er uaktuelt å ha en 4-årig kateketutdanning og at kravene til kristendomskunnskap og pedagogikk skal være på et høyere nivå, er dette argument som styrker kravet om en mastergrad som krav for kateketer.

I gjeldende kvalifikasjonskrav har Kirkemøtet også fastsatt at personer med teologisk embetseksamen, praktisk-teologisk seminar og pedagogikk grunnfag el.l også er kvalifisert til kateketstillinger. Omleggingen av studiet til cand.theol. (inkluderer praktikum) gjør at dette kravet må endres. Kirkerådet vil derfor foreslå at en stiller krav om graden cand.theol. og minst 60 studiepoeng innenfor pedagogikk.

Kirkemøtet vil foreløpig ikke foreslå endringer i resten av kvalifikasjonskravene, da disse ikke er direkte berørt av kvalitetsreformen, men en viser likevel til det som er sagt ovenfor om realkompetanse.

Diakon

Diakonen leder menighetens diakonitjeneste, og hovedoppgavene er å legge til rette for og fremme medmenneskelig omsorg og fellesskap, særlig rettet mot mennesker i nød. Med dette som utgangspunkt er det naturlig å kreve de samme elementer i diakonutdanningen som en har i dag, dvs helsefag, sosialfag eller pedagogikk, kristendomskunnskap og praktisk-teologisk utdanning. Følger en dagens modell, er det fagene innenfor helsefag, sosialfag eller pedagogikk som skal være tyngdepunktet.

Også innenfor diakonutdanningen må utdanningsinstitusjonene sammen med

Kirkerådet vurderer hvorvidt en skal legge opp til en 5-årig helhetlig diakoniutdanning av mastergrad eller om en skal bygge på en bachelorgrad enten innenfor diakoni eller med en fagkrets som lar seg kombinere med diakoni. En kan f.eks. tenke seg en bachelorgrad innen helse- og sosialfag som en bygger videre på. Utfordringen blir da å utforme et "tillegg" av høyere grad som tilfredsstillende kravene til mastergrad.

Kirkerådet finner det vanskelig å fastsette hvilken modell en her skal velge, og vil derfor legge opp til et samarbeid med undervisningsinstitusjonene og andre aktuelle samarbeidspartnere for å finne fram til tjenelige ordninger. Hovedpoenget her er å fastslå at en vil kreve mastergrad for å bli diakon i Den norske kirke, og at en slik mastergrad må inneholde en profesjonsutdanning innenfor helsefag, sosialfag eller pedagogikk, kristendomskunnskap og praktisk-teologi.

Også i gjeldende kvalifikasjonskrav for diakoner har Kirkemøtet åpnet for at personer med teologisk embetseksamen kan bli diakon. Disse må da ha praktisk-teologisk seminar og minst 1-årig diakonfaglig utdanning. Med de endringer som er gjort for teologer må kravene endres til kun å være graden cand.theol. I tillegg bør en kreve minst 60 poeng innenfor helsefag, sosialfag eller pedagogikk.

Heller ikke for diakoner vil Kirkerådet foreslå andre endringer i kvalifikasjonskravene nå, men viser til det som tidligere er nevnt om realkompetanse.

Kantor

Kantoren leder menighetens kirkemusikalske virksomhet, og hovedoppgaven er å forvalte og levendegjøre tradisjonelle og nye kirkemusikalske verdier og tilstrebe bredde og kvalitet i det kirkemusikalske arbeidet i menigheten. I tjenesteordningen er dette konkretisert til et mangfold av oppgaver både som utøvende musiker, pedagog, dirigent, og administrator. Det synes naturlig at hovedvekten i kvalifikasjonskravene må legges på de utøvende fag, men også musikkteori, pedagogikk og andre fordypningsemner bør være med.

Dagens kvalifikasjonskrav for kantorer skiller seg fra kravene til kateket og diakon ved at en for kantor i hovedsak krever en bestemt utdanning, nemlig 4-årig kirkemusikkutdanning eller 3-årig grunnutdanning med et nærmere angitt tillegg. Samtidig har Stortinget vedtatt at utøvende musikkutdanning åpner for 4-årig bachelorutdanning. En undersøkelse blant de institusjoner som i dag utdanner kirkemusikere viser at de fleste av disse planlegger å benytte muligheten til 4-årig bachelorutdanning, med mulighet for et 2-årig mastertillegg. Dersom en velger å stille krav til mastergrad for kantorer, vil det i de fleste tilfeller bety at en krever minst 6 års utdanning. En ser da bort

fra at svært mange musikkstudenter har brukt noen år på å kvalifisere seg til musikkstudiet.

Kirkerådet vil derfor anbefale at det stilles krav om bachelorgrad for kantorer. Skulle det vise seg at den faktiske studielengde reduseres til 3 år, bør en vurdere krav om mastergrad. Når det gjelder innholdet i utdanningen, vil fordypning i orgelfag være vesentlig. I tillegg kommer annen musikk teori, kor og pedagogikk. Det pedagogiske element representerer da noe nytt for flere utdanningsinstitusjoner, og Kirkerådet bør drøfte nærmere med disse hvordan dette skal implementeres i utdanningen.

Oppsummering

- Kirkerådets arbeid med evaluering av kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for kateket, diakon og kantor er ikke avsluttet. Kirkerådet ønsker å legge denne saken i sin helhet fram for Kirkemøtet 2005.
- På bakgrunn av kvalitetsreformen av høyere utdanning, er det likevel nødvendig med visse justeringer av gjeldende kvalifikasjonskrav. Disse legges fram for behandling under årets Kirkemøte.
- Kirkerådet foreslår at en som kateket og diakon i Den norske kirke må ha utdanning minst tilsvarende graden master. Kirkerådet foreslår samtidig at en krever graden bachelor for kantorer.
- Med utgangspunkt i gjeldende tjenesteordninger foreslås kun justeringer av kvalifikasjonskravene slik at disse oppfylles kravene til henholdsvis master og bachelor. Kirkerådet foreslår at det utarbeides nærmere beskrivelse av utdanningens innhold dersom det er påkrevd. Slike beskrivelser utarbeides av Kirkerådet og dette gjøres i samspill med utdanningsinstitusjonene.
- Kirkerådet får som oppgave å godkjenne aktuell utdanning. Samtidig legges det til rette for godkjenning av personer uten utdanning, men med særlige personlige egenskaper. Retningslinjer for dette vedtas av Kirkerådet.

KIRKERÅDETS ANBEFALING:

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet til å gjøre dette vedtaket:

1. Med utgangspunkt i gjeldende tjenesteordninger gis Kirkerådet fullmakt til å endre kvalifikasjonskravene for kateket, diakon og kantor slik at kravene lar seg forene med kvalitetsreformen av høyere utdanning. Kirkemøtet legger til grunn at en krever utdanning på masternivå for kateketer og diakoner mens en stiller krav om graden bachelor for kantorer.
2. Kirkemøtet forventer at Kirkerådet utarbeider ordninger for kirkelig godkjenning av master og bachelorstudier som kvalifiserer til tjeneste

som kateket, diakon og kantor.

3. Kirkerådet utarbeide kriterier for godkjenning av personer uten tilfredsstillende formell utdanning, men med realkompetanse.
4. Kirkerådet bes fortsette arbeidet med en evaluering av gjeldende tjenesteordning for kateket, diakon og kantor. På den bakgrunn skal Kirkerådet legge fram saken for Kirkemøtet 2005.